

АДÆМÆЙ ЕУ ХВАРЗ РАЙСÆ ÆМА ДИ ФОНДЗ ЛÆГЪУЗИ БА КАУГÆ РАКÆНДЗÆНÆЙ!..

БЕСАТИ Тазе (1910-1981), финсæг: «Лæггæн æ базуртæ, æ къабæзтæ айдагъ æ хæстæгутæ æма е 'нсувæртæ нæ 'нцæ – адæм сæ еугурдæр; ка 'й фæу-уарзуй, ке уарзуй, хуарзæй ке фæннимайуй æма 'й ка фæннимайуй!.. Уарзон æма хæларæй ке хæццæ цæрай, етæ дин тогхæстæг, æнсувæрдæр æма лимæн дæр!..»

ПАРЛАМЕНТ

ГÆНÆНТÆ ÆМА РАВГИТÆЙ РАСТ ПАЙДАГОНД КУ ЦÆУА..

Евгуд геуæргибони ре-спублики Парламентæн ци æмбурд рацудæй, уомæн разамунд лæвардта æ Сæрдар Тускъати Таймораз. Депутаттæ ци фарстатæбæл æрдзубанди кодтонцæ, уонæн сæ сæйрагдæртæй еу адтæй бюджетон уавæри фæдбæл.

Цæгат Иристони 2023 анзмæ æма 2024-2025 æнзти республикон бюджетти туххæй закъони проекти фæдбæл радзубанди кодта республики финансти министри ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг Исахъти Олег. Куд загъта, уотемæй 2024 æма 2025 æнзти бюджетти æйивддзийнæдтæ нæйес, фал æйивддзийнæдтæ ес 2023 анзи бюджетти, уомæн æма федералон бюджетæй уæлæнхасæн æрвист æрцудæй 200 миллион соми, уонæй 100 миллион соми байвæрдзæнæнцæ Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Хецауади фæстауæрци фонди, 100 миллион соми ба агъази хузи лæвæрд æрцæудзæнæнцæ, сæрмагонд æфсæддон операций ка фæммард æй, еци тугъдонти бийнонтæн, уæдта си ка фæццæф æй, уонæн. 2023 анзи бюджетти æфтуйæгтæ 'нцæ 48 миллиарди 180,4 миллион соми, хæртæ – 48 миллиарди 403,9 миллион соми. Уотемæй, бюджетти ка-давар æй 223,5 миллион соми.

Æмбурди фæдаргонд æрцудæй «2022 анзи Республикæ Цæгат Иристон-Аланий ре-спубликон бюджет исæнхæст кæнуни туххæй» Республикæ Цæгат Иристон-Аланий закъон дæр. Уобæл дзубандий рæстæг Исахъти Олег куд фегъосун кодта, уотемæй, республикон бюджет æнхæстгонд цудæй уæрæсейаг закъонæвæрунади домæнтæмæ гæсгæ. Хæртæн сæ фулдæр баст адтæнцæ цæргути социалон фарстатæ хæццæ, республики нивæбæлдзийнади хæццæ, санкцити уавæри уогæй, республики экономики ирæзти хæццæ. Бюджетти ка-давар рауадæй 1 миллиард 594 миллион соми. Республикæ ци æфстæуттæй пайда кæнуй, уони бæрцæ, 2021 анзи хæццæ рабаргæй, фæмминкъийдæр æй æма нуртæккæ 'й 22,5 проценти.

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

0+

ДИГОРÆ

№25 (897) 2023 анзи 8 июль – сосæни мæйæ

Аргъ 1 туман

У СВЕТОЗАРНОЙ СУДЬБЫ И ПАМЯТЬ СВЕТА...

«Все, кто работал с Мироном Омаровичем ТУСКАЕВЫМ, отмечают его жизнелюбие, умение расставлять человеческие и профессиональные ориентиры и следовать им твердо и неуклонно. Он долгие годы оставался азартным сторонником старательского способа золотодобычи, проводником идеи большеобъемной промывки техногенных россыпей. Под его опекой выросло не одно поколение достойных горняков. Человек слова, он, в первую очередь, был строг к себе, а уже потом к другим. Справедливый, рассудительный, надежный, он был наделен высоким талантом слушать, слышать и понимать людей, заряжать их твердой верой в общий успех, одаривать своей мудростью во всем: и в организации производства, и в человеческих отношениях...»

Это – строки из письма коллектива акционерного общества «Сусуманзолото», которое расположено в Магаданской области. И они не просто по поводу сказанные слова. Они яркое свидетельство тому, какое огромное уважение наш земляк снискал в том далеком краю, какой добрый след оставил там. Мы же Мирона Омаровича сегодня вспоминаем по печальному поводу – прошел год, как он ушел из своей земной жизни. Год срок-то совсем маленький, и печаль еще не улеглась в сердцах тех, кто его знал и почитал. И глубоко убеждены, что долгие-долгие годы его светлое имя будет благодарно вспоминаться в народе. Этого он заслужил своей жизнью, своими добродетелями. Об этом и наш сегодняшний рассказ (4-5 полосы).

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» — АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

ГАЗЕТ 2023 АНЗИ ДУККАГ ÆМБЕСÆН РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ 344 СОМИ 52 КЪАПЕККИ (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТÆН БА – 305 СОМИ 64 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР

Виктор ГЮГО (1802-1885), немугаг поэт: «Нæ цард æй балци æма си гъæуама уа нисан – надамонæг. Нисан ку нæ уа, уæд алцидæр æрлæууы æ медбунати, цугæнгтæ æрæгъæлунцæ æнæхъаурæй...» Нæ абони цардарæзти нæмæ нисантæ æгæрдæр ма исберæ 'нцæ, фал сæмæ нæдтæ кенæ æхгæд разиннунцæ, кенæ ба бустæгидæр нæ фæуунцæ бæрæг...

СОЦИАЛОН КЪАБАЗÆ

Цæгат Иристони идарддæри социалон-экономикон райрæзтæн ци мадзæлттæ нисангонд æрцудæй, уони номхигъди сæйрагдæртæбæл нимад цæунцæ æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади, ахуради, цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради, фæндаггон комплекси, культури, спорт æма иннæ къабæзти ахсгиаг социалон объектти арæзтадæ æма бундорон цалцæги проекттæ. Ци 112 уагæвæрди нисангонд æрцудæй, уонæй нерæнгæ 9 æнхæстгонд æнцæ, 44 объектбæл нуртæкки æнæкъулумпитæй цæуй куст. Республикæй цæргутæй беретæ нуриуæнгæ пайдæ кæнун райдæдтонцæ, пълани мадзæлттæ æнхæст кæнгæй, муниципалитетти ци нæуæг социалон косæндæнттæ – поликлиникитæ, амбулаторитæ, рæвдæуæндæнттæ, скъолатæ æма уотæ идарддæр – фæззиндтæй, уонæй.

ПРЕЗИДЕНТИ ГРАНТТÆ

Граждайнаг æхсæнади идарддæри райрæзтæн агазгæнæг проектти Еугуруæрæсеуон конкурсмæ аци анз лæвæрд æрцудæй 11 курдиадæмæй фулдæр. Сæрмагонд къамис æрæги исбæрæг кодта хуæздæрти номхигъд. Нæ республикæй имæ хаст æрцудæнцæ авд æнæкоммерцион организаций. Етæ сæ проекттæ царди рауадзунæн Президентон грантти хузи райсдзæнæнцæ 15 миллион сомемæй фулдæр. Сæ проекттæ ба баст æнцæ культурон рохситауæн, спортивон æма инклюзивон мадзæлттæ æнхæст кæнуни хæццæ, ирæзгæ фæлтæр æма æхсæнади иннæ минæвæртти ервæзунгæнгутæ æма бархеонти змæлди архайунмæ, цæмæдесаг гъомбæладон æма ахурадон программтæмæ фулдæр æргом æздахунмæ.

ÆНÆНЕЗДИЙНАДÆ

Куд зонæн, уотемæй Цæгат Иристони гъæути цæргутæн фæстæг рæстæг фæззиндтæй хуарз равгæ се 'нæнездзийнадæ исбæрæг кæнунæн – кезугай гъæутæ бабæрæг кæнунцæ цæугæ медицинон комплекстæ. Еци равгæй иони райдайæнмæ испайда кодтонцæ 13,3 мин адæймаги. Нуртæккæ нæ республикæй косунцæ еуæндæс уæхæн комплекси (арæзтгонд ба 'нцæ флюорографтæ, маммографтæ æма цæугæ фельдшерон-акушерон косæндæнттæ). Аци комплекси ихæс æй гъæути цæрæг адæми æнæнездзийнади уавæр лæмбунæг рартасун. Цæугæ медицинон комплекстæ кæци бон ци гъæумæ бацæудзæнæнцæ, уой туххæй хабар базонæн ес Æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади министрæди официалон сайти æма райони медицинон косæндæнтти.

ХАБÆРТТÆ. ЦАУТÆ.

Цæгат Иристони еугур райони фæлладуадзæн рауæнти дæр фæззиндзæнæй каркасон бассейнтæ. Еци гъуддаг арæзт æрцæудзæнæй республикæй Сæргълаууæг Сергей Меньялоу хъæппæреси фæрци. Е финансти министрæдæн байхæс кодта, цæмæй фæдæни анзи бюджетти сæрмагонд фæрæзнитæ иснисан кæна уæхæн бассейнтæ балхæнунæн (еу бассейни аргъ – 5 миллион сомей бæрцæ). Районти администрацитæ ба гъæуама рагагъоммæ исбæлвурд кæнонцæ, бассейнтæ кæми исæвæрдзæнæнцæ, еци бунæттæ.

Дзæуæгигъæуи хонсарварсæрдигæй Гæмæх хонхи сæрбæл рауæни фæззиндзæнæй аттракционти парк. Нуртæккæ уой арæзтадæ цæуй æнæкъулумпийæй, æма иннæ анз гъæуама искоса æ еу хай – хонхи цæгатварсæрдигæй. 2026 анзи ба исцæттæ уодзæнæнцæ парки хонсайраг хай æма нуриккон фусунуат.

Июль (сосæни мæйæ) анзи тæккæ тæвдæдæр мæйæ. 22 июнæй, гъома, хорхæтæни бонæй фæстæмæ хор разелуй зумæгмæ, сæрдæ ба – тæвдæмæ. Хори цуд цубурдæр кæнун райдайуй, гъарбæл ба æфтуйуй. Аци дзубанди хауй нæ республикæмæ дæр.

Ахид июли республикæ хуæнхрæбун райони уæлдæфи рæстæмбес температурæ фæууй 20-22, будуйрон райони ба – 25 градуси гъар. Ростови гидрометцентри рагагъоммæ бæрæггæнæнтæмæ гæсгæ, аци анз Цæгат Кавкази федералон зилди фæзуатбæл уæлдæфи температурæ уодзæнæй нормæмæ хæстæг. Æхсæвæ уæлдæфи температурæ æрхæздæнæй гъари 14-22 градусмæ, бонæй ба исхæртдзæнæй 24-30 (хецæн бæнтти – 35-38) градусмæ.

Берæанзон цæстдарди бæрæггæнæнтæмæ гæсгæ, тæккæ уазалдæр июль адтæй 1985 анзи (еци дзамани уæлдæфи рæстæмбес температурæ адтæй айдагъдæр 17 градуси гъар), тæккæ тæвдæдæр июль ба адтæй 2000 анзи.

Ахид июли республикæ хуæнхрæбун райони мæймæмæ æруаруй 112-113, будуйрон райони ба – 42-44 миллиметри. Аци анз дæр рауардзæнæй нормæмæ хæстæг æма уомæй фулдæр. Рæстæггай уодзæнæй тæрккъæвдатæ, хецæн бæнтти ба уардзæнæй ех карз думгити хæццæ.

ÆДАС ЦАРД ФИЦАГИДÆР НÆХЕ ÆМАРКАЙДÆЙ АРАЗГÆ ÆЙ

«АРХАЙУН ГЪÆУЙ, ЦÆМÆЙ АДÆМИ ЦАРД УА ÆДАС ÆМА ФÆРНГУН!..»

Цæгаткавказаг региони абони тæккæ ахсгиагдæр фарстæти фæдбæл дзубанди цудæй, Уæрæсей Федераций Президенти Æнхæстбаргин минæвар Цæгат Кавкази федералон зилди Юрий Чайка æрæги видеобастдзийнади хузи ци урух æмбурд исаразта, уоми. Архайдта си нæ республикæй Сæргълаууæг Сергей Меньяло.

Æмбурди архайгутæ фиццагидæр се 'ргом раздахтонцæ нæ федералон зилди еугур региони дæр æхсæнадон æдасдзийнадæ æма барадон фæткæ гъæуай кæнуни, бунæттон хеунаффæйадæ æма регионалон къæпхæни æвзурститæмæ цæттæ кæнун æма æндæр ахсгиаг фарстæмæ.

Æ рудзубандий Юрий Чайка куд фæббæрæг кодта, уотемæй украинæг сæрмагонд службитæ æма националистти къуæрттæ нигулæйнаг бæстити ардудæй еугур фадуæттæй дæр архайунцæ, цæмæй Уæрæсей адæми сабур цард фехæла.

Аци æмбурди Цæгат Кавкази федералон зилди субъектти разамонгутæ æма профилон федералон ведомствити бæрнон косгутæй уæлдай ма архайдтонцæ æма дзубанди

кодтонцæ Национ гвардий æфсæдти федералон служби цæгаткавказæ зилди командæгæнæг Сергей Захаров, федералон

КУД ЗАГЪТА...

Юрий Чайка: – Зундгонд куд æй, уотемæй Президенти Владимир Путини сæрмагонд Указæй паддзахадон арæнмæ хæстæг уæрæсейæг региони æвæрд æрцудæй алли æнæнгъæлæги цаутæмæ цæттæдзийнади бундорон фæткæ. Уой уагæвæрди бундорбæл Цæгат Кавкази федералон зилди региони дæр арæзт цæунцæ уæлæнхæсæн мадзæлттæ, цæмæй адæм æма фæзуæттæ ахедгæ хузи гъæуайгонд цæуонцæ аллихузон æнæнгъæлæги цаутæ æма фидбилизтæй.

службæ «Ростехнадзор»-и кавказаг управлений разамонæги ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг Марат Джанибеков.

Бони фæтки фарстæти фæдбæл дзубандимæ

гæсгæ хаст æрцудæнцæ бæлвурд унаффитæ. Барæдæгъæуайгæнæг æма тухи ведомствити минæвæрттæн лæвæрд æрцудæй уæлæнхæсæн фæдзæхститæ.

Æмбурди фæстæ Юрий Чайкайæн фембæлд адтæй, Уæрæсей Президенти номбæл аллихузон курдиæдтæ ка балæвардта, федералон зилди еци цæргутти къуари хæццæ.

Еци фембæлдмæ ке байагурдтонцæ, уонæй еу адтæй Цæгат Иристони цæрæг Данæ Бачалова. Æригон силгоймаг куд рахабар кодта, уотемæй æ рæстæги байзадæй æвæгæсæгæй. Æма уæхæн адæймагæн паддзахадн харзæй цæрæнуат раттун ке æмбæлуи, уомæ гæсгæ 'й 2012 анзи исæвæрдтонцæ номхигъди, бæрæг æй æ кезу. Фал уæддæр гъуддагæй нерæнгæ дæр неци уайуй, æма Данæ æ гъаст рарвиста Президенти номбæл.

Аци уавæрбæл дзоргæй, Сергей Меньяло куд фегъосун кодта, уотемæй Дзæуæгигъæуи Цæгат-Нигулæйнаг муниципалон зилди цæргутти социалон гъæуайкæнуинади управлени нуриуæнгæ сæрмагонд бадзурд бафинста Данæн фатер байхуæрсунни туххæй.

– Июли кæрони Данæ æрцæрдзæнæй æ нæуæг фатери, – зæрдæ байвардта Цæгат Иристони Сæргълаууæг.

Уæлæнхæсæн Сергей Меньяло куд фегъосун кодта, уотемæй республикæй идарддæр косуй сæдзæр сувæллæнттæн цæрæнуæттæ дæттунни программæбæл. Уотæ, 2023 анзи кæронмæ цæрæнуæттæ гъæуама районцæ æмунд къуари 70 адæймаги.

ПАРЛАМЕНТ

ГÆНÆНЦÆ ÆМА РАВГИТÆЙ РАСТ ПАЙДАГОНД КУ ЦÆУА...

Бюджетæн æ бундор æй экономикаæ, уомæ гæсгæ фарстæй фæдбæл радзубандигæнæг ма адтæй республикæй экономикон ирæзти министр Кучити Заур. Е æрхаста евгъуд анзи экономикæ размæцуди сæйраг бæрæггæнæнтæ. «Промышленнон кустади индекс исирæзтæй æмæ рауадæй 106 проценти, товартти гурахст фæффулдæр æй 18,3 процети æма рауадæй 45,1 миллиард сомей бæрцæ, инвестицитæ исирæзтæнцæ 8,4 процетæй, æхцай бæрцæй ба рауадæнцæ 43,3 миллиард соми», – загъта Кучий-фурт

Уомæй уæлдай ма депутаттæ байгъустонцæ, аци анзи фиццаг кварталæй Цæгат Иристони республикæн бюджет куд æнхæстгонд æрцудæй, уой фæдбæл Исахъти Олеги дзуаппон радзубандимæ. Куд загъта, уотемæй анзи фиццаг кварталæй æфтуйæгтæ рауадæнцæ 11 миллиарди 804 миллион соми, хæртæ – 11 миллиарди 66 миллион соми. Уой хæццæ, хæртæн сæ фулдæр – 69 проценти, кенæ ба 7 миллиард сомемæй фулдæр – адтæнцæ социалон-культурон къабази хæртæ. «Паддзахадон ихæс нæ райивта æма æй, анзи райдайæни цæйбæрцæ адтæй, уойбæрцæ», – загъта радзубандигæнæг.

Парламенти аци æмбурди ма æрдзубанди кодтонцæ, нæ республикæй социалон-экономикон æма культурон райрæзтæн ахсгиаг ка æй, æндæр уæхæн фарстæтæбæл.

Парламенти æмбурди сæрмагонд дзубанди рауадæй, цæмæй рæугити нез нæ республикæй, уæлдайдæр ба кæстæрти 'хсæн ма парахат кæна, уой туххæй мадзæлтти фæдбæл. Социалон политики, æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади æма ветеранти гъуддæгити фæдбæл Комитетти сæрдар Реуазти Ларисæ куд баханхæ кодта, уотемæй сувæллæнтти 'хсæн еци незæй сæйгæдзийнадæ кæд минкъийдæр кæнуй, уæддæр ма уавæр сагъæссаг æй. Æма бахаста унаффæ, цæмæй Нузали сæйгæдони (къари) игонгонд æрцæуа сæрмагонд санатори, еци незæй сæйгæ сувæллæнттæ исдзæбæх кæнунæн.

«НÆ ЗИНГУСТ ТУГЪДОНТÆ – НÆ СÆРУСТУРДЗИЙНАДÆ!»

Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньяло æрæги фембалдæй, Украини сæрмагонд æфсæддон операций архайгæй нæ тугъдонтæй ка фæммард æй, уони бийнonti хæццæ. Хъæбæр хъонцæгæнгæй син ратæфирфæс кодта. Фегъосун син кодта, се 'фсæддон ихæс æнхæстгæнгæй бæгъатæрдзийнадæ, æхсарæ æма лæгдзийнадæ ке равдистонцæ æма нæ Фидибæсти сæрбæлтау сæ цард рæстудæй ке иснивонд кодтонцæ, уой туххæй еци æфсæддонтæ Уæ-

рæсей Президенти бардзурдæй хуарзæнхæгонд ке 'рцудæнцæ Бæгъатæрдзийнади орденæй. Æма син сæ еци хуæрзеугутæ цитгин уавæри равардта сæ хуæнттæмæ.

– Зонун æй, уæхæн уавæри нифсæвæрæн дзурдтæ зин иссерæн æй. Сумахæй фæгъгъудæнцæ уæ хъазарæй-хъазардæр хуæнттæ. Фал сумах гъæуама зонайтæ, уæ фурттæ, цардæмбæлттæ, æнсувæртæ – æцæг бæгъатæртæ, фæсдуар кенæ еске ауони æхе ка нæ баримахста, уæхæн

сæраенигурдтæ 'нцæ. Етæ сæ цард равардтонцæ нæ бæсти сæребарæдзийнадæ æма нæ ирæзгæ фæлтæрти æдас æма рохс исонибони сæрбæлтау. Етæ 'нцæ нæ сæрустурдзийнадæ æма нин уодзæнæнцæ муггагæ имисуйнаг! – загъта Сергей Меньяло.

Æ радзубандий ма куд фæббæрæг кодта, уотемæй, муниципалиттети разамонгутæ æма региони социалон службити косгутæ ихæсгингонд æнцæ, сæрмагонд æфсæддон операций архайгæй ци æфсæддонтæ фæммард æнцæ, уони бийнонтæн алливæрсуг агъази мадзæлттæ æнхæст кæнунæй, алли æнæмæнгæ æнхæсткæнунæй фарстатæ æма гъуддæгути фæдбæл дæр сæ фарсмæ куд балæуонцæ, уомæй.

СÆРМАГОНД ÆФСÆДДОН ОПЕРАЦИЙ АРХАЙГУТÆН – АГЪАЗ

Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Хецауади Сæрдар ДЗНАИТИ Барис видеоконференц-бастдзийнади фæрци архайдта Цæгат Кавкази федералон зилди Уæрæсей Федераций Президенти Æнхæстбаргин минæвари раз-мæ Оперативон штаби æмбурди, амудта 'и Юрий ЧАЙКА. Мадзал арæзт æрцудæй сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæ æма уони бийнонтæн агъази фæдбæл.

Æмбурди кусти архайдтонцæ Уæрæсей Федераций Гъæуайкæнунæди министради минæвæрттæ æма Цæгат Кавкази федералон зилди региони разамонгутæ.

Паддзахади Сæргълæууæги минæвар Цæгат Кавкази федералон зилди е 'ргом раздахта евгъуд фæлладуадзæн бæнтти цаутæмæ, етæ «иссæнцæ æхсæнади æнгомдзийнадæ æма еудзийнади радон фæлварæн Сæйраг Уæлдæр командæгæнæг Президент Владимир Путини алливарс сæрдæреуæггæнæг фæдар тухти æрбамбурдæн».

– Æма уæрæсейæгтæ еци «Федардзийнади фæлварæн» исæнхæст кодтонцæ æнтæстгæнæй. Цæгат Кавкази, æ региони цæргутæ хуарз кæми зонунцæ æмæнтъери æма æнæзакъондзийнади бæлæхтæ, адтæнцæ сабур. Æруагæс ми кæнуй, еумæйаг хъауритæй ке багъæуай кæндзинан еци гъудæг æма нæ зилди, уæдта нæ агъазиу Уæрæсей цæргутæн ке исфедардæр кæндзинан нацити æма конфессити 'хсæн рахастдзийнæдтæ, – фæннисан кодта Юрий Чайка.

Дзубанди ци фарстатæ фæдбæл цудæй, уони хæццæ адтæнцæ «Фи-

дибæстæ гъæуайгæнгутæ»-йи фонди минæвæртти архайд æма æфсади службæгæнгутæн, сæ бийнонтæн социалон агъазтæ æма компенсацитæ дæттунуи фарстатæ. Регионти разамонгутæн амунд æрцудæй, цæмæй еци кусти хуарз архайдæн арæзт æрцæуа еугур уавæртæ дæр. Уæрæсей Федераций Æнхæстбаргин минæвар Цæгат Кавкази зилди ахсгиагбæл банимадта уацари бахауæг, кенæ æбæрæгæй исæфт æфсæддонтæ æма сæ бийнonti бартæ æма бæрнæ æнхæст кæнунуи фарстатæ.

Юрий Чайка устур æргом раздахта, цæмæй æбæрæгæй исæфтбæл нимади бийнонтæ агъазгъæуагæ мацæмæй æййафонцæ.

Дзанаити Барис æ радзубандий фæббæрæг кодта, зæгъгæ, Цæгат Иристони сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæ æма сæ бийнонтæн агъаз-мæ здæхт цæуы уæлдай æргом – еци фарстамæ еудадзуг æ гъос даруй Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей Меньяло.

Фицæг бонæй фæстæмæ сæрмагонд операций республики зæрдæгæй архайунцæ, Гъæуайкæнунæди министрадæн æма Росгвардийæн ци æфсæддон хæйттæ ес, уони службæгæнгутæ. Уомæй уæлдай ма сæрмагонд æфсæддон операций архайунцæ хуæдбарæ батальонтæ «Штурм. Осетия» æма «Аланстон», арæзт æрцудæнцæ танкити ротæ æма артиллерион дивизион.

Дзанаити Бариси дзубандимæ гæсгæ, республики 1 июнæй фæстæмæ косун райдæдта паддзахадон фонд «Фидибæстæ гъæуайгæнгутæ»-йи филиал. Æ азгъунст æрцудæй цалцæг-

гонд, ес си еугур гъæуагæ дзаумæуттæ дæр. Республикæ Хецауади оргæнтæй еци архайд кæмæ хауы, уони хæццæ арæзт æрцудæй 12 бадзурди. Никки ма хæстæгдæр рæстæг бафинсдзæнæнцæ 19 бадзурди. Ци курдиæдтæ цæуы, етæ баст æнцæ юридикон æма социалон фарстатæ хæццæ, медицинон агъази, сæрмагонд æфсæддон операций архайгæй ветерани æвдесæндæр райсуни, уæдта исæфт гæгъæдитæ иссеруни фæдбæл.

– Сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæ æма сæ бийнонтæн республики арæзт æрцудæй комкоммæ социалон агъаз. Алли бийнонтæмæ дæр фæдаргонд æрцудæй бæрнон косæг. Арæзт æрцудæнцæ социалон паспорттæ. Социалон агъази мадзæлттæ цæунцæ æнхæстæй. Агъаз син цæуы ахуради къабази. Æвæстеуатæй исæнхæсткæнунæй цаутæ лух кæнунæн арæзт æрцудæй «Æвæстеуат бастдзийнадæ»-йи телефонæ. Лæвар юридикон агъазæй æнцæ цæттæ. Республикæ разамунд æ сæйраг ихæсбæл нимауы сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæн еугур агъазтæ дæр бакæнун. Æма еци гъудæги куст цæуы идарддæр дæр, – загъта Дзанаити Барис.

Æмбурди кæронбæттæни паддзахади Сæргълæууæги минæвар Цæгат Кавкази зилди бафелпайдта, зæгъгæ, ахсгиаг æй сæрмагонд æфсæддон операций архайгутæй алке уавæр, алке гъуддæгмæ дæр лæмбунæг æркæсун. «Формализмæн си гъæуама бунат ма уа», – баханхæ кодта Юрий Чайка.

Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæги æма Хецауади пресс-службæ

ДÆ ЦЪУХБÆЛ КУ НÆ КУÆЦАЙ!..

Æфсæддон дарæсæн фæсмæн æрцæттæ кæнунуи гъуддæг Петр I байхæс кæнунæг адтæй фабрикант Сериковæн. Паддзахи уоси ба фæндадтæй, цæмæй еци куст бабарæ кæнонцæ кæбæл ауодудта, еци фабрикант Дубровскийæн. Æма нисангонд бони дууæ фабриканти дæр паддзахмæ сæ конд фæсмæни тунтæ ку бавдистонцæ æма син сæмæ е дæр ку 'ркæститæ кодта, уæд фицæг Дубровскийи бафарста, циуавæр цъоппæй, дан, кодтай дæ фæсмæн, зæгъгæ. Е сæрустурæй загъта: «Æвзаргæ цъоппæй!..» Паддзахи уæхæн фарстайæн Сериков ба къæндзæстугæй загъта: «Хумæтæг цъоппæй!..» Сæ дзуаппитæмæ гæсгæ паддзах ба загъта: «Æвзаргæ цъоппæй æдули дæр искæндзæнæй хуарз фæсмæн!..» Æма Сериковмæ дзоруй: «Сæрæн дæ. Хумæтæги цъоппæй хуæргъæдæ хъумац исаразунæн ке исарæхстæ. Амæй фæстæмæ мин уæфтæгæй ду ефтонг кæндзæнæ æфсад.

Тæходуй, уæхæн хæдзардзин цæстдард ку уидæ, нæ бæсти нури æфсад æ гъæуагæдзийнæдтæй ефтонг кæнун кæмæн барæгонд æй, уони архайдмæ. Уæд, баруагæс уи уæд, зингæ фæмминкыйдæр ушонцæ нæ бæсти гъæуайкæнунæди бюджетбæл хæлгæфæй-хæлгæфдæр кæнунуи цаутæ. Давгæ ба сæ кæнунцæ сæдæгæй миллионтæй. Кæми дæ Петр I, кæми?!..

Ольгæ СКОБЕЕВА, тележурналист: «Цæй, æма нæ бæстæмæ æрбакæнæн Китайи гæрзефтонг тухтæ, цæмæй гъæуай кæнонцæ уæрæсейаг арæнтæ!..»

Растдæр нæ уидæ, Уæрæсей есбонади фæрци бонгинæй-бонгиндæр ка иссæй, уони цæуæтæй фæсарæнти, сауæнгæ нæ нихмæ архайгæ бæстити сæ зæрдидзæбæхæн ка цæруй, уони æрбакæнун, цæмæй, доцгæ гъоги хузæн син ка иссæй, еци бæстæн уæддæр естæмæй балæггадæ кæнонцæ... Никки, цæй, æма китагæти æрбакæнæн, кæдимаиди ба нин нæ демографион уавæр фæххузæнондæр кæниунцæ – еци гъуддаги хъæбæр арæхстгин æнцæ.

Андрей КАРТАПОЛОВ, Паддзахадон Думи гъæуайкæнунæди Комитети сæрдар: «Гъæуы цæргутти ракæнун арæнтæ гъæуай кæнунмæ, уомæн æма уотæ кæнунцæ Европи!..»

Уæд нæ профессионалон арæнтæ гъæуайгæнæг æфсæдтæ ба уойисæбæл æнарæхсгæ иссæнцæ æма сæ багъудæй, еци гъуддæгмæ æгириддæр цæттæ ка нæй, еци адæми агъаз? Æви арæнгъæуайгæнгутæ аци инæлари цæстиварди цæмæдæр гæсгæ нæ фæцæнцæ æма сæ фуддæрагæн цæсти æфтауы!..

Роман КАРМАНОВ, культурон хъæппæрести Президентти фонди Генералон директор: «Тугъд æма сабурдзийнадæ плакати æвзагæй»-и фæдбæл: «Ирд, мæдесгун плакаттæ ке иссердзинан æма хузæгæнгутти нæуæг нæмттæ ке раггом кæндзинан, е ми æруагæс кæнуй!..»

Адтæй нæ адтæй, уæддæр нæ нуриккон «идеологтæй» баруагæс æй, цæйбæрцæбæл агъазиу адтæй хуæрзаййæв æма мæдесгун плакати пайда кæнунуи фæдбæл советон фæлтæрддзийнади ахедундзийнадæ. Секкаг æй, нури æмæнтъери уавæрти ести уæхæн зæрдæмæдзæуæгдзийнадæ исаразун бантæса. Нæрæнгæ бал нæ киноивтæ, телеуинунадæ се 'мидзæг æнцæ алли гиризаг рекламтæй, æдзæсгон равдиститæй. Æма уонæй æгæрон берæ æхцатæ ка косуй, етæ сæ сæ «сугъзæрийнæхæссæг цæуæгæдæнттæ» ауазун бауадздзæнæнцæ? Магъа-магъа!..

Лев ТОЛСТОЙ (1828-1910), писатель: «Недовольство собою есть необходимое условие разумной жизни. Только это недовольство побуждает к работе над собой... Правильный путь такой: усвой то, что сделали твои предшественники, и иди дальше... Важно всегда было и будет только то, что нужно для блага не одного человека, но всех людей...»

Так начиналась старательская судьба Мирона ТУСКАЕВА.

У СВЕТОЗАРНОЙ СУДЬБЫ И ПАМЯТЬ СВЕТА...

Понимаю, у жизни свои законы, она их устанавливает, и она же ими распоряжается. И все они, можно сказать, навеяны благоразумием. Только вот нам самим, пребывающим в этой жизни, не всегда хватает такого же благоразумия – как это ни грустно, но осознание этого к нам приходит, когда уже ничего невозможно исправить, сделать так, как бы и следовало.

И остается только одно – сожалеть, порою даже и горько.

Вот так и я сожалею, что не довелось мне общаться с Миронем Омаровичем. Слышать-то о нем доводилось, все же земляками доводилось. И не более – то ли из-за суеты повседневности, то ли из-за его старшинства, то ли еще по каким-то иным причинам не сподобилось близко познакомиться. И очень об этом сожалею – ведь столько интересного и примечательного мог бы он поведать... Как-никак в той же Магаданской области по сей день его почитают как человека-легенду.

А теперь мой о нем рассказ придется верстать по воспоминаниям тех, кто его знал, по редким публикациям в печати.

И СТАЛ СМОЛОДУ ОБУСТРАИВАТЬ СВОЮ СУДЬБУ

Мирон родился в 1934 году в селе Чикол Ирафского района в многодетной семье. Когда ему исполнилось два года, семья переехала во Владикавказ (тогдашний Орджоникидзе). Родители своим примером показывали детям, как нужно работать, быть в ответе за свое дело. Мама Минаука была домохозяйкой, воспитывала и растила детей, была крепким тылом для всей семьи. Отец Омар управлял лимонадным цехом пищевого комбината города еще до Великой Отечественной войны.

В тяжкие для всего нашего народа годы войны совсем юный Мирон тоже следовал примеру старших, не отставал от них, вносил свою лепту и как мог, приближал день Великой Победы: собирал и носил посылки с бельем и пайками к поездам, отправлявшимся на фронт. Как и тысячи сверстников, он пережил немало трудностей, но от этого характер его только крепче становился. В будущей профессии Мирону эта

закалка очень пригодилась. Учился в пятой школе (ныне гимназия №5), получил крепкую базу знаний, которая дала старт устремлениям подростка. В шестнадцать лет, с согласия родителей, он уехал учиться в Сталинабад (ныне Душанбе) в техникум автомехаников гусеничных машин. Затем молодой механик сразу поступил в Горный техникум по специальности «Колонковое бурение».

Учился он прилежно. К тому же еще и увлекся спортом. Тяжелая атлетика, штанга стали для него новыми вершинами, а тренер К. У. Датриев вел его к победам. Мирон брал вес за весом, росла его мощь. Стал известным спортсменом, победителем многих состязаний, любители старшего возраста наверняка помнят талантливого и перспективного атлета. Но когда перед ним встал выбор – спорт или работа, – он выбрал второе. В начале семидесятых годов прошлого века отправился на Север. И судьба занесла его на Колыму.

За Колымой тогда еще тянулась «слава», будто это край сплошь арестантский, утыканная лагерями. И когда Омара спрашивали насчет этого, он удивлялся:

– Какие лагеря? Когда я туда приехал, там от лагерей ничего не осталось. Да тут столько народу было, что на трассе стоять невозможно: такое движение, машина за машиной. Производство развитое. В поселках оживленно: тогда на Колыму приезжали семьями, с детьми – жилья на всех не хватало. Если бы не нравилось или не было бы тут хорошо – не ехали бы. А так, был случай, что квартиру на Большевикке обменяли на «материковскую» с условием, что помогут устроиться на прииск на работу.

Так что ничего не оставалось от лагерей. Другое дело, что доводилось отмывать полигоны на месте шахт, которые отрабатывали заключенные. И я до сих пор удивляюсь, как можно вручную, кайлом, ломом в таких условиях при такой суровой зиме работать. Все вручную, тачки – сотнями... Сейчас бульдозерами-то тяжело, а это делали люди вручную.

Как бы ни было, стал осетинский парень обживать колымскую землю, обустривать свою судьбу.

На Колыме Мирон оказался в далеком 1970 году. Промывочный сезон

только закончился, а он именно в ноябре вместе с земляком, который уже отработал на Севере, приехал сюда. Когда после теплого Владикавказа он оказался в Сусумане на прииске «Большевик», на улице было за минус сорок. Свободного жилья не было, в те времена на Севере яблоку некуда было упасть некуда, поэтому бригадир артели «Мир», куда будущий старатель приехал, поселил гостей в бывшей лагерной конторе, используемой только в промывочный сезон.

И ВЕРНУЛСЯ ДОМОЙ КОРОЛЕМ, ОКРЫЛЕННЫЙ УДАЧЕЙ

За пару месяцев все здание промерзло насквозь, стены были покрыты толстым слоем инея, затопленная печь не особо спасала, поэтому первые дни пришлось спать в шапках и валенках. Но постепенно дом прогрелся. Однако появилась новая проблема – водка. Только закончился сезон, и старатели получили расчет. Кто-то улетел на «материк», но те, у кого на «Большевикке» были семьи, остались. Деньги, масса свободного времени и вдруг появившееся теплое место, где можно было бы без ворчания недовольных жен скоротать время с товарищами, «вспоминая минувшие дни» за стаканом, привели в «контору» к Мирону многочисленных старателей, у которых за спиной были не только отработанные сезоны, но и отбытые лагерные сроки. Можно было бы посочувствовать южным гостям, но новички внимательно слушали и вникали в специфику старательской жизни и труда.

...Первый сезон начался с весенней водой. Сейчас в этом районе, как и по всей Чай-Урье, все мыто-перемыто, а тогда еще

были в угодьях прииска «Большевик» целиковые зоны с отличным содержанием. Такая земля и досталась в тот сезон «Миру», и хотя в артели было всего десять человек, один прибор, состоящий из примитивной колоды, две тросовые машины (гидравлические Т-100, считавшиеся верхом совершенства, появились позже), старатели взяли на десятерых 143 кг. Как говорится, фартовый был сезон!

Это потом в «Мире» появится тяжелая техника, несколько приборов, народу станет больше, а намывать ежегодно будут 100-120 килограммов золота.

В тот год на трудодень вышло по 75 рублей! Цифра фантастическая, если

вспомнить, что на «материке» инженер получал 120 руб. в месяц, и понять какая удача привалила начинающему старателю. Домой вернулся, как говорится, королем.

Но через несколько месяцев потянуло обратно, поехал. Да так природилось здесь, что оставался на Колыме десятки лет, отработав около полусотни «золотых» сезонов.

Свою колымскую вахту длиною в полвека М.О. Тускаев машинистом бульдозера старательской артели «Мир», которая в 1978 году переименована в «Маяк». А когда руководителя подразделения перевели на другое место работы, новым бригадиром, несмотря на малый опыт работы, выбрали Мирона. Видимо, в предыдущий сезон он себя показал в деле, и люди поняли, что ему можно доверить свою удачу. В работе всегда должен быть человек, который может тащить все вперед, тогда всем работать легче. Так с 1981 года Мирон Тускаев стал руководить артелью «Мир». И потянулась череда тех самых «золотых» сезонов. И они, вроде бы разные, но все же были похожи тем, что были всегда тяжелыми, всегда напряженными.

Сусуманский горно-обогатительный комбинат, а ныне АО «Сусуманзолото» куда входит и акционерное общество «Мир», имеет более чем 80-летнюю историю, в которой в полной мере отразилась и судьба России в бурном XX веке.

ЗОЛОТО СУСУМАНА – СИМВОЛ ВСЕГО КОЛЫМСКОГО КРАЯ.

С деятельностью комбината связаны лучшие страницы промышленного освоения Магаданской области. Все эти годы Сусуманский ГОК является пионером в дражной разработке россыпей в условиях вечной мерзлоты, в применении буровзрывной технологии вскрышных работ. До сих пор на горных полигонах по всей стране действуют созданные работниками предприятия гидроэлеваторные промывочные установки.

За последние 20 лет АО «Сусуманзолото», по сути, стало холдингом. Золотодобычей занимаются его дочерние предприятия, которые осваивают месторождения на территории Сусуманского района и других регионов Магаданской области.

Тут надо еще отметить и то, что в летописи «Сусуманзолото» особо выделено ООО «Мир». Там сказано: «Если говорить о классическом представлении о работе старателей, о традиционности, то артель «Мир» лучше всего подходит для этого. ООО «Мир» – это небольшая, стремящаяся экономить на всем, что только возможно, артель, моющая золото на техногенке, т.е. на полигонах, с которых начали брать золото еще в далекие 40-е годы.

Тем не менее «Мир» ежегодно успешно выполняет и перевыполняет план. Этот успех строится на многих факторах, и не последние из них – это многолетний опыт руководителя коллектива. Во многом этот успех строится на воле и опыте человека, который умеет и знает, куда вести...»

ЗОЛОТО НИКОГДА НЕ ДАВАЛОСЬ ЛЕГКО

Надо сказать, артель «Мир» всегда была на высоте. И все чаще в газетах особо отмечались достижения ее коллектива. Вот что газета «Горняк Севера» писала осенью 2005 года: «В очередной раз за многие годы на высоте оказался коллектив ООО «Мир» во главе с Мироном Тускаевым.

Дело в том, что директор названного предприятия являет собою поистине уникальный (скорее всего, и в масштабах всей Колымы) пример старательского долголетия. Сколько тонн золота за это время добыто с его непосредственным участием – сразу не посчитаешь. Но то, что их (тонн) было немало – не вызывает сомнений. Коллеги-горняки уважают этого человека и за то, что он всегда был в полном смысле слова проводником и приверженцем старательского способа организации производства,

Мирон ТУСКАЕВ (первый справа) с членами своего коллектива.

принципиально отстаивая его еще в те дорыночные времена, когда артельщиков терпели, но не особо жаловали чиновники из системы госдобычи и плановой экономики. А теперь аксакал-старатель уверенно привел свой «Мир» к реализации годовой программы – минимум объемом в 90 кг золота. И, надо отметить, что сделал он это в более чем почтенном возрасте».

В той же статье подчеркивалось: «К сожалению, по нынешним временам сам факт выполнения годовой квоты еще не означает финансового благополучия предприятия. Тем более такого, как ООО «Мир», где были сделаны многомиллионные затраты на вскрышных работах и большеобъемной промывке техногенных запасов. Например, на начало сентября здесь переработали в среднем четыремья кубометров так называемых песков. Это автоматически приводит к тому, что старатели называют «исключительно трудовым золотом». Поэтому, как и в подавляющем большинстве других артелей Сусуманского и других районов, здесь действует непреложное правило: на собственную

зарплату начинают работать только тогда, когда пойдет сверхплановая продукция. За оставшееся время промсезона – 2005 (тут очень много будет значить погодные условия во второй и третьей декадах сентября) в «Мире» рассчитывают добыть еще 30-35 кг драгметалла. Того самого, которого теперь почему-то хронически недостаточно для беспрепятственного погашения долгов и достойного, если брать во внимание трудозатраты и специфику старательского ремесла, заработка по итогам сезона. Такая у нас сложилась ущербная макроэкономика, где дорожает все, кроме труда, – во всяком случае, труда золотодобытчиков.

Как бы то ни было, Мирон Омарович, судя по высказываниям его подчиненных, не собирается ставить точку в своем призвании и в своей уникальной старательской биографии. И, стало быть, несмотря на все препятствия, о «Мире» с нынешним руководителем мы еще не раз услышим.

«МОЙ КОЛЛЕКТИВ – МОЯ ГОРДОСТЬ, МОЯ НАДЕЖДА!..»

Содержание той давней публикации в газете «Горняк Севера» столь подробно пересказываем, чтобы стало ясно, насколько трудна работа, связанная с добычей золота. И кто из сезона в сезон занят этим – это люди особой закалки, характера, да даже мышления и отношения к жизненным ценностям. Неспроста замечено, что старатели – особая каста. Это люди, изначально знающие, на что идут. Люди усердные, неприспособленные, рачительные, живущие в полевых условиях, в этих же условиях ремонтирующие технику, работающую в жару, в дождь и снег, от первого весеннего ручья до последней осенней, почти зимней воды, уже скованной льдом. Они не спрашивают белые простыни... они – работают.

И сплотить этих людей в надежный, единомыслящий и единодействующий коллектив – для этого требуется особый талант руководителя. А таким талантом в превосходной степени как раз и обладал Мирон Тускаев. Неспроста одно из его интервью в той же газете «Горняк Севера» было озаглавлено: «Коллек-

тив – моя гордость!..» и в своем рассказе особо подчеркнул: «У нас работают действительно золотые люди, мастера на все руки. Основной костяк составляют работники с 25-30-летним стажем...» И при каждом удобном случае отмечал словами признательности тех, кого он считал достойным, такой чести. И такая его благодарность этим людям понятна: на протяжении пятидесяти трудовых лет показателя Мирона Омаровича, а следовательно у возглавляемой им артели (кроме одного сезона) всегда получались с выполнением, а то и перевыполнением плана и поставленных задач. Девять раз его предприятие становилось победителем соцсоревнования. Он был легендарной личностью поселка Большевик Сусуманского района, всей Магаданской области, всей «золотой» Колымы, а для родной Осетии – достойным сыном. Руководство страны по достоинству оценило его вклад в развитие экономики: в семейном архиве хранятся многочисленные награды, грамоты, поощрения от министра цветной металлургии СССР П.Ф. Ломако, Магаданской областной думы, администрации области и Сусуманского района, Сусуманского ГОКа. Именно по ходатайству думы Магаданской области Мирон Омарович Тускаев был удостоен и медали «Во славу Осетии».

О легендарной значительности Мирона Омаровича – и как человека, и как руководителя – свидетельствует и то, насколько глубоко его уход из земной жизни опечалило сердца множества людей не только в Осетии, но и далеко за ее пределами, особенно же на ставшей ему второй родиной Колымской земле.

Так, его соратники по Сусуманскому горно-обогатительному комбинату в своем соборезновании подчкнули: «Ушел из жизни человек большого ума, доброты и чести. Высшей наградой Мирону Омаровичу навсегда будет искренняя благодарность коллег и земляков, любовь и светлая память людей, его знавших. Забыть этого человека невозможно, он всегда будет жить в нашей памяти и в наших сердцах. Мы скорбим вместе со всеми, кому был дорог Мирон Омарович...»

И таких телеграмм было великое множество...

САМОЕ БЕСЦЕННОЕ ЕГО ЗОЛОТО – СЕМЬЯ

Не будем считать, сколько Мирон Омаровичем за его многолетнюю трудовую деятельность на Севере добыто золота. Это тоже, конечно, важный результат, но куда важнее и существеннее то, что они с супругой Беллой Авдулбиевной, урожденной Токаевой, создали крепкую и счастливую семью, которая разрослась достойными детьми, внуками, а теперь и правнуками. Вот они и есть продолжение той судьбы Мирона Омаровича, которую он создал собственными трудами, усердием, добродетелями. И уверены – продолжение будет таким знаменательным и славным, каким должны сберегать память о своем отце, дедушке, прадедушке...

Материал подготовил
Эльбрус САКИЕВ

ХЪОЦИТИ КЪОСТАЙ НИМПУРСТИТÆ

НОМДЗУД ДЕНГИЗОН, АРТИККАГ РАНГИ КАПИТАН, СОВЕТОН ЦÆДЕСИ БÆГЪАТÆР ХЪОЦИТИ ГЕУÆРГИЙ ФУРТ КЪОСТАЙ РАЙГУРДБÆЛ 8 МАЙИ ИСÆНХÆСТ АЙ ДÆС АМА ФОНДЗИНСÆЙ АНЗИ (1913-1946)

Радзубандитæ-базубандитæ ци нæ уæгдзийнадæ исаразуни туххæй цудæй, уой фæдбæл ма гъуди кæд æндæр кæмæдæрти фæззиндтæй, уæддæр æ фиццæг искойгæнæг ба Къоста адтæй. Дзурдтаг ба уомæ гæсгæ иссæй, æма дзубанди ци нæ уæгдзийнади фæдбæл цудæй, е, æцæггæй-дæр, цибæйлаг дæр æма цæмæйдæрти ба сæккаг дæр адтæй: 1942 анзи сæрдæмæ сæ алæмæти дессагдзийнади кой идæрдтæ-бæл кæмæн райгъустæй, еци «Катюши» реактивон гарзæгтæ хумæтæги торпедон катери палуби ниррæсадзун. Уæди уæнгæ флоти уонæй æгирирдæр пайдагонд нæ цудæй. Реактивон гарзæгтæ нæ адтæй иннæ бæстити наутæбæл дæр.

«ДЕНГИЗ ДЕНГИЗ АЙ – ДЗУБАНДИТИ БÆСТИ БАВЗАРÆН!»

– Ама ци? – тингун кодта Къоста уæхæн сæрхит дзубандитæгæнгутæмæ. – Раст, куд æнгæл адтан, уотæ нæ рауадæй? Анз минкый гъæуагæ зелæн Сау денгизбæл, уотемæй ба си еу хузæнон нимпурст исаразуни равгæ нæма адтæй. Берæ немугаг наутæбæл, мийаг, исæмбалдан? Асгаруни цæуæн, иннæ наутæ гъæуай кæнæн. Билгæронмæ ку бацæуæн, уæдта цæмæй ниццæвдзинан? ДШК – пулеметтæй? Нæ, фашисттæн пулеметтæй неци бакæндзинан, сауæнгæ ставд хæтæл ку уа, уæддæр. «Катюша» агорæ 'й æма æнæргæ тохæнгарз уайдæ, бæргæ.

– Палуби нæ бацæудзæнæй уæхæн уæзæ, Къоста! – дзурдтонцæ е 'мбæлттæй кадæртæ. – Уæдта науæ размæ цæун дæр уоййасæбæл нæбал бафæраздзæнæй. Уæдта устур уолæн ку рацæуа, уæд катер фæууæлгоммæ уодзæнæй...

Къоста син дзурдта æма сæ фæдарæй æууæндун кодта:

– Палубæн ма тæрсæтæ, неци ин уодзæнæй – механик æрнимæдтитæ кодта. Цæун нæбал бафæраздзæнæй, уой ба цæмæй зонетæ – æсгаргæ, мийаг, бакодтайтæ? Е си ес, мадта, е. Уæдта денгиз денгиз æй. Дзоруни бæсти, бавзарæн.

Æ зундирахæстмæ гæсгæ Къоста некæд арази кодта, кæрæй-кæронмæ бæрæггонд ка нæма 'рцудæй, уæхæн гъудитæбæл. Бæрæг кæнунмæ ба æхуæдæг дæр тулаваст адтæй.

Уæззау фæлварæнти бахсистæй æ уодигæдæ. Райгурдæй Хонсар Иристонни. Уæди рæстæгъути царди уавæртæ æгирирдæр æнцонтæй нæ адтæнцæ, æма бицæуæ æ карни хабæрттæ кæнгæй тагъд ралæг æй. Каст фæцæй скъола, куста згъæрикустгæнæгæй. Уæд цæмæдæр гæсгæ бабæлдтæй денгизон исунмæ, æма, уруссаг æвзаг дзæбæх дæр нæ зудта, уотемæй бацудæй М. Фрунзей номбæл тугъдон-денгизон скъоламæ, каст æй фæцæй 1937 анзи. Ама æгирирдæр

æнцон цард нæ зудта. Никки ба ма адтæй уæзæгтæ есæг спортсмен дæр. Службæ кæнун байдæдта Сауденгизон флоти торпедон катерти командирæй. Сæрæн лейтенант Хъоци-фурт æ ихæстæ æнхæст кодта æновудæй æма хъæппæресгунæй.

Цуппар анзей фæсте, Устур Фидибæстон тугъд райдайуни размæ, командæ кодта къуарæн. Хумæтæг къуар нæ адтæнцæ: минкый катертæ Г-5 уæлдай ма си адтæй, фæлварæнти уæд ка цудæй, еци нæуæг денгизон устур катертæ Д-3 æма СМ-3.

Фæлварæнти Хъоцити Къоста еудадзуг æхуæдæг архайдта.

Ке зæгъун æй гъæу, «катишити» фарста ку исæвзурдæй, уæд Къоста, цийфæнди аллихузон дзубандитæй гъуддаг къулумпигонд кæд цудæй, уæддæр æхе фæндæ размæ ракодта. Катертæй еуеми æрæвардтонцæ реактивон æхсæнгарз. Ама зæгъун æнцон æй, фал æ исаразун ба хъæбæр зин гъуддаг адтæй. Уæддæр сæ уæгæ нæ мардæй – кустонцæ разæнгардæй. Амонæг дæр син нæ адтæй, ка фæйагъаз кодтайдæ, е дæр: каст адтæй айдагъдæр денгизонти арæхстгин къохтæмæ æма æргъудимæ. Цидæр адтæй, уæддæр аст нæмугæхсæн рельси æвæрд æрцудæнцæ Д-3 катербæл. Гъудæй ма сæ айдагъдæр тугъдон уавæрти бавзарун.

Раст еци рæстæг бригади командирмæ адтæй æмбурд. Е фегъосун кодта флоти Тугъдон Совети домæн æфсæддон æгъдауæй хе нифсгундæрæй равдесуни æма знаги лæууæнтæ, фæззелæнтæ хуæздæр æсгаруни туххæй.

– Барæ мин раттетæ, – æ бунатæй исистадæй Хъоцити Къоста. – Бонигон æсгарун нæ авиаци нæ бауаддзæнæй. Ахсæвигон ба немуги наутæ ефстагæй уæлдай нæ накæ кæнунцæ. Уæд нæхуæдтæ нимпурсун цæмæннæ бавзарæн? Нимпурсун тæккæ ахедгæдæр гъуддаг æй, уæлдайдæр ба катертæн.

– Немуги катертæмæ хъæбæр къæрцгъос ке 'нцæ, е ди райронх æй, – гурухæгæнгæй загъта бригади командир. – Еунæг базæмæ дæр уæ се 'мгæрон нæ бауаддзæнæнцæ. Уæдта ардигæй еци базитæмæ хъæбæр идард æй. Ялтæмæ æма фæстæмæ Д-3 катербæл æрбацæуианæ, бæргæ. Базæмæ байервæзунæн ба амал уайдæ – немуги ести хузи ку расайæн, уæд. Берæгъ, куд си фæззæгъунцæ, уотæ тæссаг ба нæй...

Ама 1942 анзи 13 июли æмбесæхсæвæмæ хæстæг Анапæй дууæ катери рараст æнцæ нигулæнæрдæмæ. Денгиз, куд фæззæгъунцæ, фунхтæй, уæззау уолæнтæ катерти сæрти тахтæнцæ. Минкый ма ку фæккарздæр уа, уæд фæстæмæ здæхун багъæудзæнæй. Хъоци-фурт бадтæй раззаг катери æма цæмæдæр гæсгæ 'й лæдæрдтæй: нуртæккæ думгæ фæссабур

уодзæнæй. Уæхæн бонигæди накæ кæнун ба ци дессаг æй!

АМА ЗНАГ АХЕБÆЛ БАВЗУРСТА СОВЕТОН ДЕНГИЗОНТИ СÆРÆНДЗИЙНАДÆ

Уотемæйти бахæртæнцæ билгæронмæ. Ахсæви тари разиндтæнцæ наутæлæууæнтæ æма маяк. Галеуæрдигæй лæуунцæ гъæуайгæнæг наутæ. Еуемæй си расигнал кодтонцæ: «Ка 'рбацæуи?»

– Боцмæн, – рагъæр кодта Хъоци-фурт, – сæхе син бафæрсæ: «Ка 'рбацæуи?» Уадзæ æма сæ сæр разела.

Боцмæн цирагъæй сигнал дæттун байдæдта. Немуги неци балæдæрдтæнцæ æма махонтæн ци дзуап равардтонцæ, уомæ гæсгæ нæ наутæ сæ размæцуди кой кодтонцæ.

– Наутæлæууæни дуармæ исаразæ дæхе! – бардзурд равардта Хъоци-фурт катери командирæн.

Лейтенант Чепик æ катер дуармæ исаразта. Лейтенант Гурины катер дæр рараст æй раззаги фæсте. Хъоци-фурти хийнæ фæррæстмæ 'й, катертæ размæ сæ них исаразтонцæ.

Сæ размæцуди кой кæнгæй, сæ размæ фæцæй минкыйгомау буксир. «Æвæдзи, наутæлæууæнмæ бацæуæни æхгæнæнтæ æвæруй, – балæдæрдтæй Хъоци-фурт. – Наутæлæууæнмæ байервæзæн нæйис. Буксирæн æхе багъæудзæнæй ниццæвун...»

Денгиз цæхæртæ искалдта гæрæхтæй. Катертæбæл билгæронæй аллихузон тохæнгарзтæй дорадзагъд исаразтонцæ. Прожектортæ рагъазтонцæ уолæнти барцитæбæл. Фал знаг байрæгæмæ кодта. Хъоци-фурти командæмæ гæсгæ катер æмгæрах никкодта. А фæдбæл дуккаг катер дæр.

Катерти алливарс дон фунхтæй, еу инней фæдбæл рæмугътонцæ нæмгугтæ. Фал уæдмæ ниддæлæлай кодтонцæ торпедитæ. Сæ цæхæр цæститæ къахта. Нуртæккæ дæр ма буксир кæми лæудтæй, уоми нецибал райзадæй, айдагъдæр ма си уолæнтæ гъазтонцæ.

Цалдæр минуттей фæсте катертæ сæхе уордигæй райстонцæ. Гъæуайгæнæг наутæ сæ æгæр-мæгур сæ фæд-фæд соргæ дæр нæ ракодтонцæ, лæдæрдтæнцæ 'й, æнæпайда гъуддаг ке уодзæнæй, уой...

Еци æхсæви нимпурстбæл дзубанди кæнгæй, командæгæнгутæ растудтонцæ Хъоци-фурти. Ама си растауинаг хабæрттæ дæр куд нæ адтæй!.. Кæд знагбæл устур зæрантæ не 'рцудæй, уæддæр уадзæ æма балæдæра, нæ бæгъатæр денгизонтæ Севастополи карз тугъдтити бæлæхти фæсте дæр æхсаргинæй тох кæнунмæ сæ нифс ке хæссунцæ, уой. Алцæмæй дæр сæйрагдæр ба адтæй е, æма кунæгонд æрцудæнцæ уой размæ гъудитæ, гъома, знаги фæдæрттæмæ бампурсæн ку адтæй, еци рæстæгугтæ, дан, раги райевгъудæнцæ. Кадæртæ дзурдтонцæ, махон, науи билгæронмæ уадзгæ дæр нæ

БÆГЪАТÆРÆН – АНОСОН КАДÆ

ХЪОЦИТИ Къостай бюст Цхинвали Кади Аллейи.

бакæндзæнæнцæ, зæгъгæ, уйтæккæ 'й базондзæнæнцæ æма ибæл никкалдзæнæнцæ автоматон тохæнгарзæй. Еудзурдæй, уæхæн гъудитæбæл хуæст уогæй, катерæн наутæлæууæнмæ байервæзун нецихузи адтæй. Уæди уæнгæ нимпурсунмæ сæ нифс нæ хастонцæ нæдæр Балтий денгизонтæ, нæдæр Цæгати флоти денгизонтæ.

Къоста ба мæстæй мардæй, «катошитæ» бавзаруни фадурат ин кæ нæ фæцæй, уой туххæй. Æгæр раги сæ рагом кодтонцæ фашистæ.

«УАДЗÆ ÆМА НИ ФАШИСТÆ СÆ ФУРТÆССÆЙ РЕЗОНЦÆ!»

Къуарей фæсте ба дууæ катери Анапæй рараст æнцæ Ялтæмæ. Сæ зæрди адтæй знаги рауæнтæмæ нæуæгæй нимпурсун.

Аци хатт дæр бонигæдæ бабæй тузмæг рауадæй, фал уæддæр Ялтæмæ иннæ хаттæй раздæр бахъæрттæнцæ. Бони рохсæн æ кой дæр нæма адтæй. Наутæлæууæни æндаг фарс гъæуайгæнгутæ уогæ дæр нæ разиндтæй. Къоста æхуæдæг æрлæудтæй штурвали сæргъи, катер исаразта наутæлæууæни дуармæ. Дуар разиндтæй игон. Æвæдзи, хуæрзæрæги си бацудæнцæ наутæ æма сæ æхгæнгæ дæр нæма никкодтонцæ.

Торпедити уæззау гъæпп фæццудæй æма дон фелауæг фæттахтæнцæ наутæлæууæнмæ. Уæларвмæ искалдæй æртæвгæ цæхæр, цидæр сæститæ æ сæрти рахаста... Уой тæккæ фæсте ба, раззаг катерей скъотгæнгæ æма цæхæркалгæй, истахтæнцæ реактивон гарзæгтæ. Кæмидæр наутæлæууæни бæрæгастæу исæмбалдæнцæ...

Фæстæдæр куд рабæрæг æй, уотемæй торпедитæй еу исæмбалдæй донибуницæуæг науæбæл, иннæ ба – торпедон катербæл. Знаги артиллеристæмæ уйтæккæ гарзæгтæ бæргæ никкалдтонцæ нæ катертæбæл, фал æргъæвгæ ба неци ракодтонцæ. Сæ гарзæгтæ еу хай æрхаудтæй билгæрон æма сæхеуонти 'хсæн исрæдвтонцæ. Ники ба ма реактивон нæмгути пеллон цæхæр ку искалдæй, уæд фашистæ сæ сæр-сæ фат нæбал зудтонцæ...

Уотæ æмпурсун байдæдтонцæ Анапæй Хъирими билгæрæнтæмæ. Хъоцифурт ци над ралæгарста, уобæлти цæун райдæдтонцæ иннетæ дæр.

Капитан-лейтенант Хъоцифурт 1 августу дууæ катеребæл рараст æй Феодо-

сийæмæ. Уоми наутæлæууæнмæ хæстæг еу фæскъилдуни ахид лæудтæнцæ транспортон наутæ, билгæронмæ баласиуонцæ æфсæддонтæ дæр æма æфсæддон техникæ дæр.

Аци хатт Хъоцифурт дæр уотæ æнæнгæлти ниццæвта, нимпурст уоййасæбæл æнæнгæлти адтæй, æма дууæ хуæдцæуæг баржи уæларвмæ ку фæттахтæнцæ, уæд знаг æгæр-мæгур еунæг гæрах дæр нæ фæккодта: гитлеронтæ лæдæргæ дæр нæ бакодтонцæ, сæ науæ син ка ниппурхæ кодта – хуæдтæхгутæ æви донибуницæуæг наутæ. Уогæ син хабар базонуни туххæй фæййагъаз кодта Хъоцифурт æхуæдæг.

– Билгæрон ци прожектортæ адтæй, уони ниццæветæ реактивон нæмгутаей!.. – искомандæ кодта Къоста.

Æма катерей æскъотгæнгæ ратахтæнцæ «катошити» гарзæгтæ. Прожектортæй еу фæххугтæй.

– Алцидæр хуарз æй, – дзурдта бригади командир, катертæ сæхемæ ку 'рбздахтæнцæ, уæд. – Фал дæ цæмæ багъудæй, Хъоцифурт, знагæн дæхе рагом кæнун? Нур немуч лæдæрдзæнæнцæ, сæхе син кæмæй гъæуайгæнгæ 'й, уой.

– Уадзæ æма 'й зонæнтæ! – дзуапп равардта Къоста. – Мæн фæндгæ дæр уотæ кодта, æмбал командир. Уадзæ æма 'й зонæнтæ: нæ катертæ сæ æнцæд нæ уаддзæнæнцæ. Уадзæ æма 'й зонæнтæ, сæ мæрдтæ кæ хигъдмæ хæсгæ 'нцæ, уой...

СÆ ИХÆСТÆ АЛЛИ ХАТТ ДÆР ÆНТÆСТГИНÆЙ ИСÆНХÆСТ КÆНИВОНЦÆ

Нæуæг, 1943 анзбæл Хъоцифурт исæмбалдæй кавказæг базити. Тохæнтæ Искассæнмæ райзол æнцæ. Фал катертæн гъуддаг уæддæр разиндтæй. Етæ цæуæни зилдæнцæ знаги фæдбæл, уæдта æвардтонцæ минитæ. Фæззиндтæй, заводти фæйнæ 24 æма 32 реактивон хæтæли кæбæл исæвардтонцæ, уæхæн катертæ. Уæдта си пайда кæнун байдæдтонцæ денгизон мисантæ цæвуни гъуддаги.

Ефстаг хатт иссерæн адтæй Хъоцифуртæн билгæрони. Зилдæй знаги фæдбæл, æвардта минитæ дæр. Еци анз не 'фсæдтæ денгизмæ хæстæг æмпурсун райдæдтонцæ нигулаенирдæмæ æма наутæ дæр цудæнцæ размæ, кæддæр ци базитæ ниуагътонцæ, уордæмæ. Къоста архайдта Новороссийскмæ десант бар-

висти тугъдтити, æ катери зилдæй Цемеси фицгæ донбакæлæни. Фæстæдæр ба Керчи донкъобали æ къуари хæццæ гъæуай кодта æфсæддонти. Раззаг катер знаги минæй ниппурхæ 'й æма дони бунмæ цæун райдæдта. Къуари командир рагæпп лапта. Инсæй минуттей бæрцæ 'й багъудæй накæ кæнун, уæдта 'й исистонцæ катермæ: талинги командир æхуæдæг донмæ зиндтæй мини æнгæс æма имæ бацæун уогæ дæр не 'ндиудтонцæ. Октябри ех хæлæмулæ дони æй æнæбари накæ кæнун ке багъудæй, е ин фудбæлахæн рауадæй: Къоста фæссæйгæ 'й рауугути незæй. Дохтиртæ 'й денгизмæ нæбал уагътонцæ. Фал ин бауорамæнтæ адтæй!

Еуминкый ку бадзæбæх æй, уæд æхе корун райдæдта, цæмæй ин раттонцæ денгизмæ цæуни барæ. Уæдта куд гъæуама бадтайдæ æнцæд, кæд æма райдæдтонцæ Севастополбæл тугъдтитæ. Флоти размæ лæудтæй Хъириммæ бацæуæнтæ æрæхгæнун æма немучаг наутæ нæдæр медæмæ, нæдæр æндæмæ нæ уадзуну ихæс.

Дзæгъæли дзурдта бригади командир Къостайæн, æнæ дæуæй дæр тугъд фæууодзинан, цидæриддæр гъудæй, уой бакодтай, зæгъгæ. Къоста тардта æхе фæндæ:

– Æз дæн командир æма коммунист. Мæ матростæ денгизи ку 'нцæ, уæд æз ба билгæрон куд гъæуама бадон? Знаги ку соронцæ, уæд командир кæми гъæуама уа? Разæй, саргъин бæхбæл! Мæн дзурдтæ нæ 'нцæ, Чапаев уотæ фæдзахста.

Æма 'й ци фæндадтæй, е æ къохи уæддæр бафтудæй.

Хъоцифурт 1944 анзи 4 майи катери къуарти хæццæ рацудæй денгизмæ, агурдта знаги. Херсониси маякмæ хæстæг æмбесæхсæвæ катертæ бахъæрттæнцæ знаги наути устур къуармæ.

Думгæ цæститæ къахта, уолæнтæ кæрæдзæй фæдбæл лæбурдтонцæ катертæмæ. Цуппар бæгъатæри нимпурстонцæ знагмæ. Немучаг наутæ æхсун райдæдтонцæ Хъоцифурти катертæ.

Дессагæн уотæ бангъæлæн адтæй, æма рæстæг размæ нæбал цудæй, æ медбунати æрлæудтæй... Æвæдзи, кæрон некæдбал æрцæудзæнæй. Уомæй мæлæти æскъот кæнунцæ нæмгути æрхъестæ. Адæймаг сæбæл некæд исахур уодзæнæй. Фал уæддæр сæр куд гъæуама баримæхсай, кæд æма фæдар хуæцун гъæуи штурвалбæл.

Хестæр лейтенант Сухорукови катер торпедæй ниццæвта, знаги колонни бæрæгастæу ци транспорт цудæй, уой. Уой фæсте хестæр лейтенант Казаков торпедо раскъардта раззаг науæбæл. Хестæр лейтенант Келин ниццæвта фæстаг науи. Раздæхунмæ ку гъавтонцæ, уæд цуппæрæймаг катер дæр торпедæй ракъуæрдта мисан.

Къоста 'ркатæй æ сахатмæ. Знагмæ ку нимпурстонцæ, уæдæй рацудæй айдагъдæр цуппар минути. Хъæбæр хуарз исæнхæст кодтонцæ сæ гъуддаг денгизонтæ.

Севастополи денгизон надмæ Хъоцифурт дуккаг хатт рацудæй 10 майи, не 'фсæдтæ Севастопольмæ ку бахъæрттæнцæ, уæд. Аци хатт æхсæвигон тугъд рахаста цуппар минути. Ка си архайдта, еци æртæ катеремæй алкæдæр фæддæлдон кодта фæйнæ хуæдзæуæг баржи.

Хъоцифуртбæл æ нез карздæрæй-карздæр кодта. Фал бæгъатæр тугъдон сæттун нæ кумдта. 22 августу æ къуари хæццæ нимпурста Констанцæмæ. Цудæнцæ нæуæг катертæбæл, радиолокаций, хæтæлгин торпедон аппараттæй ефтонгондæй. «Гъæуама нæуæг техникæ мæхуæдæг бафæлварон, – дзурдта Къоста. – Уой фæсте ба рагъудигæнæн уодзæнæй билгæрони службæбæл...»

Констанцæмæ æмпурстити, Хъоцифурт иссæй Советон Цæдеси Бæгъатæр. Еци кадгин ном ин равардтонцæ Севастополь исуæгъдæ кæнуни фæсте (1944 анзи 16 майи) тугъдон балцити тугъдмæ 256 хатти æнтæстгинæй ке рацудæй, уой туххæй. Æ катертæ донибуни цæуæг науæ, æртæ транспорти, дууæ десантон баржи, цалдæр хуæдцæуæг баржи, буксири æма катери ке фæддæлдон кодтонцæ, уой туххæй. Уомæй уæлдай ма 'ргæлстонцæ знаги хуæдтæхæг, ниппурхæ кодтонцæ билгæрони знагæн ци тохæн бунæттæ адтæй, уонæй æхсæз.

Констанцæмæ бампурсгæй, Хъоцифурти къуар фæддæлдон кодта знаги устур транспорт.

БÆГЪАТÆРИ РОХС НОМ, Æ НАМУСГИН ГЪУДÆГУТÆ – ÆНОСТÆМÆ ИМИСУЙНАГ ÆНЦÆ НÆ ДЗИЛЛÆН

Кадæ æма намуси хæццæ Хъоцити Геуæргий фурт Къоста æртæ анзей дæргъи æхсаргинæй фæттох кодта немучаг-фашистон æрбалæборгути ниммæ. Айдагъ иннети нæ разæнгард кодта тохмæ, фал æхе къохтæй дæр дæрæн кодта знаги. Ци тугъдон нæуæгдзийнæдтæ хаста, уонæй иннетæ дæр æнтæстгинæй пайда кодтонцæ флоти. Мæлгæ дæр ракодта, бæгъатæр тугъдон æ рагон цæфтæй куд рамæлуи, уотæ – Керчи донкъобали æнæбари æхе ехдони ку ниртадта, уæд ибæл ци нез истухгин æй, уомæй. Нез уотæ карз разиндтæй, æма 'й нæдæр дохтиртæ нæ бафæрæзтонцæ басæттун, нæдæр Къостайæн æхе домбай иуæнгтæ. 1946 анзи октябри дуккаг æмбеси капитан Хъоцити Къоста рамардæй.

Номдзуд денгизон кæд не 'хсæн нæбал æй, уæддæр æ рохс, е 'хсаргин гъудæгутæ дзиллæй иронх нæ кæнунцæ. Æ райгурæн Цхинвали гъæунгтæй еу хæссуи æ ном. Ами ин æвæрд æрцудæй циртдзæвæн. Циртдзæвæнтæ ма ин æвæрд æрцудæй æ уарзон Севастополи сахар гъæуай кæнуни музейи æвæрд æй æ сорæт айнæг дорæй кондæй.

М. НОВИКОВ,
фиццаг къæпхæни капитан.
(Газет «Красная звезда»,
1967 анзи 20 май)

БÆГЪАТÆРÆН – ÆНОСОН КАДÆ

ХЪОЦИТИ Къостай бюст Цхинвали æ номбæл скъолай рази.

ХЪОЦИТИ Къостай бюст æ фиддæлти райгурæн гъæу Тонтобети.

ДИГОРОН БÆРÆГБÆНТТИ КЪÆЛИНДАР 2023 анзи дуккаг æмбесæн

Мæйи бонтæ	Бæрæгбон	Къуæрей медæгæ бæрæгбони		Бунат, рауæн
		райдайæн	кæрон	
СОСÆНИ МÆЙÆ (июль)				
8	Къубуси дзиуарæ	2-аг сабати	Сабати	Мæхчески ковæндони
9	Сослан	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Нари ковæндони
9	Идауæг	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори ковæндони
9	Голя (силгоймæгти бæрæгбон)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Устур-Дигори ковæндони
9	Рæхис	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Донифарси ковæндони
9	Авд дзиуари	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Гæлиати ковæндони
10	Уацелла	2-аг авдисæри	Авдисæри	Нæуæггъæуи
10	Габонæ (Гулæри Габонæ)	2-аг авдисæри	Авдисæри	Дзинагъай, Гулæри
15	Сонгути гъæуизæд	3-аг сабати	Сабати	Дунти, Сонгути ковæндони
15	Фæрон	3-аг сабати	Сабати	Гæлиати ковæндони
15	Дигори изæд	3-аг сабати	Сабати	Задæлескæмæ хæстæг ковæндони
15	Узунæг (Фарни фурт)	3-аг сабати	Сабати	Уæхъæци ковæндони
16	Сослан	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Мæцуги ковæндони
20, 23	Майрæймаг (Æфсийни цæгатæй лæваргонд фус кенæ æ уæри нивонд бийнонтæн)	Цуппæрæни кенæ хуцаубони	Цуппæрæни, хуцаубони	Хæдзæртти
23	Устур Хуцауи бонтæ	Хуцаубони	Хуцаубони	Донифарси зилди хæдзæртти
29	Елиа	Фæстаг сабати	Сабати	Æхсæуи ковæндони
29	Уацелла	Фæстаг сабати	Сабати	Хæнæзи ковæндони
29	Сау кизгæ (Сау хонхи бадæг)	Фæстаг сабати	Сабати	Къамати ковæндони
СУХИ МÆЙÆ (август)				
5	Задæлески Нана	1-аг сабати	Сабати	Задæлески ковæндони
6	Гурмехан	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески ковæндони
6	Елиа	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæстиноки ковæндони
12	Уацелла	2-аг сабати	Сабати	Къæмунти ковæндони
13	Устур Хуцауи дзиуарæ	Хуцаубони	Хуцаубони	Мæхчески ковæндони
19	Нæлизæд	3-аг сабати	Сабати	Уæллаг Фæснаæли ковæндони
19	Хори изæд	3-аг сабати	Сабати	Мадзаски тухæвзарæн фæзи
20	Рохси дзиуарæ	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Фæрæскъæтти ковæндони
24, 25	Рæзахуадæн	Фæстаг цуппæрæни, кенæ майрæнбони	Цуппæрæни, майрæнбони	Хæдзæртти
28	Мæрдти комуадзæн	Авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти
РУХÆНИ МÆЙÆ (сентябрь)				
1-3	Беслæни сабийти имисæн бонтæ	Майрæнбони	Хуцаубони	Беслæни 1-аг скъолай
14	Реком	2-аг цуппæрæни	Цуппæрæни	Гулæри ковæндони
28	Будури изæдтæ	Фæстаг цуппæрæни	Цуппæрæни	Дзинагъай ковæндони
30	Коми Уасгерги	Фæстаг сабати	Сабати	Уасгергий ковæндони
КÆФТИ МÆЙÆ (октябрь)				
2	Тотуртæ (уæритæ фустæбæл ку бафтаунцæ, уæд)	1-аг авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти, уотæртти
8	Екъина (нæуæг бунæтти баридуæг)	2-аг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти, уотæртти
15	Стули	3-аг хуцаубони	Хуцаубони	Къуссуй ковæндони
29	Хуари сæртæ (Æхсирфити комбаст райхалунцæ)	Фæстаг хуцаубони	Хуцаубони	Хæдзæртти
ГЕУÆРГОБАЙ МÆЙÆ (ноябрь)				
14	Уасгерги	2-аг геуæргибони	Геуæргибони	Устур-Дигори ковæндони
20-27	Геуæргоба	Мæйи 16-аг бони фæсте 1-аг авдисæри	Къуæрей фæсте	Хæдзæртти
21	Хор-хуари дзиуарæ	Геуæргибони (Геуæргобай къуæрей)	Геуæргибони	Къора, Уорсдони ковæндони
ЦÆППОРСЕЙ МÆЙÆ (декабрь)				
15, 16	Цæппорсе (зиангун бийнонтæ æй кæнунцæ)	Хорхæтæни хуæдразмæ майрæнбони кенæ сабати	Майрæнбони, сабати	Хæдзæртти
22, 23	Сувæллæнтти цæппорсе (сувæллони зиани фæдбæл æй кæнунцæ)	Хорхæтæни 1-аг майрæнбони кенæ сабати	Майрæнбони, сабати	Хæдзæртти
31...	Нæуæг анзи фиццаг бони æхсæвæ	Авдисæри	Авдисæри	Хæдзæртти

Дигорæмæ ма бæрæг кæнунцæ къæлиндармæ бахæссунмæ фадуат кæмæн нæййес, уæхæн бæрæгбонтæ дæр:

- хуарздзийнади фæдбæл – киндзæхсæвæр, кизгæрвист, бафедауни æгъдау, киндзæ раргом кæнун, муггаги кувд, игурæн бон, фидбилизæй фæййервæзæгæн кувд, æфсадæй кенæ идард балцийæй иссæуæги кувд, лæгдзийнадæ бæвдесæгæн кади æгъдау искæнун æма æндæртæ;
- нарти кæндитæ – зиани бон, майрæнизæр, сабатизæр, дуинсæй боней садахъа, афæйгæндæ, циртæвдесæн æма æндæртæ.

Къæлиндар исаразта Регионалон рохситауæг æхсæнадон организаци «Геуæрги Малити»-й сæрдар ТАМАТИ Таймураз.

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исаразæг æма уадзæг:
РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон комму-
никацити гъуддæугти фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу,
Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани,
г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл
проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет регистрационд æй бастдзийнади, хабархæссæг
технологитæ æма дзиллон коммуникацити сфери Федер-
ралон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ
№ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апрели. Газет мухургонд
æрцудæй АБЕ «Рауагдадæ «Хонсайраг регион»-и.
357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуи къуæре еу хатт – геуæргибони.
Рафинсуни индекс: 73946.
Тираж 650. Заказ № 1479.
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 07.07.2023.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 07.07.2023.

Нæ газетæй ист æрмагæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редак-
ций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист
ке æй, е.
Финстæутæ, къофинститæ, хуздæн рецензи нæ дæттæн,
уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.
Газети ци æрмагæутæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ
хæссунцæ сæ автортæ.